

ማንነት መሬት ላይ አይዘራም | ጌታቸው ኃይሌ

ባለፉት ጥቂት ሳምንታት ማንነት ዋና የመወያያ ርዕስ ሆኖ ቆይቷል። የሥነ ልቦና ምሁራን identity crisis የሚሉት ነው እንዳልል ያተኮረው “እኔ ማነኝ” ከሚለው ላይ አይደለም። ያተኮረው “ማንነት ከመሬት ጋር ይያያዛል ወይስ አይያያዝም?” ከሚለው ጥያቄ ላይ ነው። ውይይቱን እንዳዳመጥኩትና እንደሰማሁት፣ እኔም አስተያየቴን እንድሰጥ ተጠይቄ እንደተቸሁት፣ ማንነትን ከመሬት ጋር የሚያያይዙ እምነታቸውን ከሃይማኖት እምነት ደረጃ አድርሰውታል። ስለዚህ እነሱን በማስረጃ ማሳመን ሃይማኖታችሁን ለውጡ እንደማለት ሆኗል። “እምነቱ አገር አጥፊ ነው፤ ተውት” ቢባሉም፣ ማንነታቸው ከያዙት መሬት ጋር ከተቆራኘ፣ ይህ አደገኛ አቋማቸው ለሚያስከትለው ሀገራዊ ችግር አንዳች ሥጋት አይታይባቸውም። ክልል ይዞ ኢትዮጵያዊ መሆን ይቻላል የሚሉም አይጠፉም። መሳሳታቸውን መስማት አይፈልጉም፤ ግን ማንነት የሚዘራበት መሬት የሚያስፈልገው ዳጉሳ አይደለም።

ይህ አቋም በተለየ በአሮሞ ድርጅቶች ዘንድ በግላጭ የሚታይ ነው። ማንነትን ከመሬት ጋር የማያያዝ ጥያቄ የተነሳው የአዲስ አበባ መስፋፋት ገበሬዎቹን ከመሬታቸው ማፈናቀሉ ነው። (በነገራችን ላይ፣ “አማሮች የአሮሞዎችን መሬት ነጥቀው አሮሞዎችን መሬት-አልባ አድርገዋቸዋል” ሲባል ቆይቶ፣ ድንገት ባለመሬት ሆነው የከተማ መስፋፋት ነጠቃቸው!)።

በታሪክም ሆነ በአስተሳሰብ ማንነት ከመሬት ጋር ግንኙነት የሌለው የማኅበረ ሰብ ክሥተት። ማንነትን ከመሬት ጋር የማያያዝን የዲሞክራሲ አስተሳሰብ ነው ይሉናል። ግን እንኳን ዲሞክራሲ ሊሆን ከሰብአ ትካት አስተሳሰብ እንኳን ወደኋላ ርቆ መሄድ ነው። እስቲ የነገድን አጀማመርና እድገት እንመልከት። ነገድ፣ እንደ ነገድ እስራኤል፣ ከቤተሰብ ይጀምራል። እስራኤል የእስራኤላውያን አባቶች ስም ነው። ነገድ እስራኤል የሆኑት የሱ ልጆች ናቸው። በዚያን ጊዜ ቤተሰብ የሚኖረው እያደነና ወፍ-ዘራሽ ፍሬ እየለቀመ ስለነበረ፣ ኑሮው አደንና ፍሬ ወደሚገኝበት ቦታ እየተዘዋወረ እንጂ ለማንነቱ ሲል አንድ ቦታ ኖሮ አልነበረም። ይህ የተፈጥሮ ክሥተት ዛሬም በዱር አራዊትና በወፎች በአንበጣዎች ላይ ይታያል። ማንነታቸው የተመሠረተው አብሮነታቸው ላይ ነው እንጂ በሚያርፉበት መሬት ላይ አይደለም። የሚያርፉበትን መሬትም ከበሉት በኋላ

ወደሌላው ይሄዳሉ። አገር መያዝ የተጀመረው ሕዝብ እየበዛ ስለሄደና አደን ላይ ግጭት ስለተፈጠረ ነው። አንድ ሕዝብ አገሩ ያልሆነውን አገሬ ነው ካለ መሬትና ማንነት ያልተያያዙ መሆናቸውን መመስከሩ ነው።

ኢትዮጵያን እንዲያምንፈልጋት አባቶቻችን ያወረሱን እናት ሀገራችን ስለሆነችና ስላደግንባት እንጂ፤ ማንነታችንን እንድንገልጽባት አይደለም። አንድ ኢትዮጵያዊ ማንነቱን ለመጠበቅ ከፈለገ፣ የሚያስፈልገው ጎብረተሰብ እንጂ፤ ኢትዮጵያ ውስጥ መኖር አይደለም። አሜሪካን አገር በአሮሞነት እየኖሩ፤ “ለማንነቴ አሮማዊ መሬት ያስፈልገኛል” ማለት የአስተሳሰብ መዛባት ወይም ራሱን የቻለ የአሮሞ አገር ለመፍጠር አቋራጭ መንገድ መያዝ ነው። አንድ ሕዝብ ከትልቁ አካል ተለይቶ ሌላ ሕዝብ ከሆነና፣ የራሱን መሬት ከያዘ በኋላ፣ ተመልሶ የዚያ ሀገር ሕዝብ አካል መሆን የትም ሀገር አልታየም። ወያኔዎች የጎሳ ፖለቲካ ያመጡበት አናሳ ነገድ ስለሆነን ሁል ጊዜ ተገዢዎች ሆነን እንቀራለን ብለው በመፍራት ነው። በነሱ አስተሳሰብ እንዲሁ ብንሄድ ከሁሉ አስቀድሞ የሚቃወሟቸው አሮሞዎች መሆን ነበረባቸው።

አንዳንድ አሮሞዎች ይኸንን ጽሑፍ ሲያነቡ፣ “ማንነታችንን መግለጫ መሬት ይሰጠን ማለት ኢትዮጵያዊነታችን መካዳችን አይደለም” ሊሉ ይችላሉ። አወቁትም አላወቁትም ኢትዮጵያዊነታቸውን መካዳቸው ነው። በቅን መንገድ እንዲሁ ብናየው ሁለት ዜግነት መያዝ ነው። ሁለት ዜግነት የሚያዘው ደግሞ የሁለት ነፃ ሀገሮች ዜጋ ከሆኑ በኋላ ነው። ይኸንን ነው የምትፈልጉት? እንዲያውም “ስለአሮሞ ገበሬ ርስት መነጠቅ ስንጋደል ዝም ብላችሁ ታዩ ነበር” ሲሉ ተሰምተዋል። የአሮሞዎች ነገር ባንድ ራስ ሰባት መላስ ሆነብን። ድርጅቶቹ ብዙዎች ናቸው፤ ስለኢትዮጵያ ያለቸው አስተያየትም በዚያው ልክ ብዙ ነው። የቱን እንመን? የቱንስ እንቀበል? ከአሮሞ ክልል ያባረሯቸውን አማሮች “ኑ ለኛ ጉዳይ ከኛ ጋር ተሰለፉ” ማለት ፈገገ አይሆንም? የኢትዮጵያን ባንዲራ ለማውለብለብ የተጸየፉ አሮሞዎች አማሮችን “ከእኛ ጋር የአሮሞን ባንዲራ አጅባችሁ አልተሰለፉችሁም” የሚል ወቀሳን የሚቀበል የአሮሞ ፖለቲከኞች አእምሮ ብቻ ነው። የትኛውን የአማራ የፖለቲካ ድርጅት ነው ደግፈን የሚሉት? አማራው ጎሳ ላይ በተመሠረተ የፖለቲካ ፓርቲ ስለማያምን አልደገፍክም ተብሎ የሚወቀስ እንዲሁ ሰባት አንድም ድርጅት የለውም። ወቀሳው ሞረሽ ወገንን ከሆነ፣ ይህ ድርጅት የተቋቋመው አሮሞዎች ሀብታቸውን ዘርፈው፣ ቤታቸውን አቃጥለው ያፈናቀሏቸውን አማሮች ለመርዳት የተቋቋመ የበጎ አድራጎች ድርጅት ነው። ወቀሳው ግለሰብ አማሮችን ከሆነ፣ ይኸው ኢትዮጵያዊ ሀብቱ መዘረፍ የለበትም እያልን እየጮህን ነው።

ሀገር የሕዝቧ እናት ነች። ሀገር በእናት የምትመሰለው፣ ልጆቿ ሁሉ እኩል እናቴ እንዲሏትና እኩል አንድታሳድጋቸው ነው። የእናት ሆድ ዝንጉርጉር ነው እንደሚባለው፣ ኢትዮጵያ የተለያዩ ልጆች ወልዳለች። በዝንጉርጉር ልጆቿ ማህል አለመግባባት አይፈጠርም አይባልም፤ ይፈጠራል። ግን ካልጠፋ መፍትሔ (ምርቷን እኩል እንካፈል ማለት እያለ) ምን ዓይነት አለመግባባት ነው እናታችንን እንቀራመት የሚል መፍትሔ የሚያስፈልገው? መሬቱን መካለል እናት ሀገርን መቀራመት መሆኑን የማያምኑ ሊኖሩ ይችላሉ። እርግጥ ካሉ ሞኞች ናቸው፤ ወይም “ክልሉ አገራችሁ አይደለም” እየተባሉ የሚገደሉትን፣ የሚባረሩትን፣ የሚዘረፉትን የሺዎች ሥቃይ እንዳይሰሙ ጀሯቸውን የዘጉ፣ እንዳያዩ ዓይናቸውን የጨፈኑ ይሆናሉ።

ግን በምን ምክንያት ነው ይኸ መፍትሔ በተለየ በትግሬና በአሮሞ ፖለቲከኞች ዘንድ የተወደደው፤ በሌሎች ዘንድ የተጠላው?

የክልል ፖለቲካ አራማጆች የሚሰጡት ምክንያት “አማሮች ጨቁነውናል፤ ርስታችንን ወስደውብናል፤ ባህላቸውን ጭነውብናል። ይኸንን ሁሉ ተጽዕኖ ከጫንቃችን ልናራግፍ የምንችለው የራሳችንን አገር ስንገዛ ነው” የሚል ነው። ይህን አስተሳሰብ ቢመረምሩት ልክ ለማፍረስ እንዲመች ሆኖ የተቀነባበረ ደካማ አስተሳሰብ ሆኖ ይገኛል። እስቲ አንድ በአንድ እንየው፤ ያልተያዘ የኢትዮጵያ ክልል ከየት ይመጣል? ወይስ ሌሎች ኢትዮጵያውያን የያዙትን አገር የማስለቀቅ ወንጀልን ከመጨረሻው ለማድረስ ክልሉን ከሌላ ጎሳ ለመጽዳት ነው? በዚህ ቦታ ላይ የጥንቶች (አናሳ ጎሳዎች)፣ ከትናንት ወዲያ የመጡ (አሮሞዎች)፣ ትናንት

የመጡ (አማራዎች፣ ትግሬዎች፣ ወዘተ) ሰፍረውበታል። አሮሞዎች ይኸንን ቦታ የኛ የግል ግዛት ይሁን የሚሉት በየትኛው የተለየ መብት ነው? ማንነትን ከመሬት ጋር ካያያዙት፣ እንግዳው በሚሉት ምድር ላይ ከአሮሞ ወረራ በፊት የነበሩ ኢትዮጵያውያን ማንነት እንዴት ሊሆን ነው? ወይስ እነሱ የጠሉትን የባህል ጭቆና ከሌሎቹ ላይ ለመጣል ነው?

“የማንን ርስት ማን ወሰደው” የሚለውን ጥያቄ ታሪክ አስተካክሎ መልሶታል። በዚያ ምድር ላይ በዓሥራ ስድስተኛው ምእት ዓመት በረይቱማና ቦረን እስኪወሩት ድረስ አንዳች አሮሞ ዝር አላለበትም ነበር። አሁን አብዛኛው የአሮሞዎች ርስት ሆኖ ሳለ፣ ርስታችንን አማራ ቀማን ማለት ጩኸቴን ቀሙኝ ይሆናል።

ያልተራገፈ ጭቆና የትኛው ነው?

ትልቁ ጥያቄ፣ “ክልል ካልያዙ ባህል ማዳበር አይቻልም” የሚለው ነው። ይኸም አሸዋ ላይ የቆመ እፍ ቢሉት የሚገረሰስ ጥያቄ ነው። ባህል ማዳበር ማለት ቋንቋን ማዳበር፣ ሙዚቃን፣ ሃይማኖትን መኮትኮት ነው። ለዚህ ጥረት መሬት ከልሎ መያዝ አያስፈልገውም። የሚያስፈልገው ሙያተኞች ነው። ለምሳሌ፣ አሜሪካ ሆኖ የአማርኛ መጻሕፍት ማሳተፍና ለገባያ ማዋል፣ ሙዚቃ በኢዲዮ ማሰራጨት እንደሚቻል ብዙዎች አሳይተዋል። ኢሉባቦር ሆኖ ወለጋ ውስጥ የሚነበብ መጽሐፍ መጻፍ ይቻላል። ሁለቱ አውራጃዎች አንድ ክልል ውስጥ ካልገቡ አይቻልም የሚያስብል ምክንያት የለም። እስፓኛ የተጻፉ መጻሕፍት ዋና ገበያቸው ላቲን አሜሪካ ነች። እንግሊዝ አገር የሚጻፉ መጻሕፍት ገበያቸው አሜሪካ፣ ካናዳ፣ አውስትራሊያ፣ ኒው ዚላንድ ነው።

ከሁሉም የሚገርመው፣ “በክልል ተከፋፍሎ መኖርን አለመቀበል ወያኔዎች የፈጠሩትንና ሥር የሰደደውን የጎሳ ወይም የነገድ ፖለቲካ አለመቀበልና ወደኋላ መሄድ ነው” የሚለው ፈሊጥ ነው። ይኸ የ “የወያኔዎችን ከፋፍለህ ግዛው እቀፉ” ጥሪ ነው። የተላከውም በግላጭ ለአማሮች ነው። ጎሳነት ይሰማኝ ቢሆን ኖሮ ጥሪው ያኮራኝ ነበር። ምስጢሩ፣ “የጎሳን ፖለቲካ የሚቃወሙ፣ በዲሞክራሲ የሚያምኑ አማሮች ናቸው” ማለት ነው። አማሮች ጎሳነትን የሚቃወሙት፣ ጎሳነት የአንድን ሀገር ሕዝብ ስለሚለያይ፣ በጠላትነት ስለሚያፋጥጥ፣ ጎሳነትና ዲሞክራሲ የማይታረቁ ሥርዓቶች ስለሆኑ ነው። ንጉሣዊውን ሥርዓት ለመጣል የታገሉት የአማራ ልጆች የዲሞክራሲን ሥርዓት ለማስፈን ነበር። የደርግን ሥርዓት ለመገርሰስ ደማቸውን ያፈሰሱት የአማራ ልጆች የዲሞክራሲን ሥርዓት ለማስፈን ነበር። የአማራ ልጆች አሁንም የሚታገሉት የጥንቱን ዓላማቸውን አንግበው ነው። የአማራ ልጆች ኢትዮጵያ ነፃ ሳትወጣ፣ በሀገራቸው የዲሞክራሲ ሥርዓት ሳይሰፍን እንቅልፍ አይወስዳቸውም። ዲሞክራሲ የነፃና የሠለጠነ ሕዝብ አስተሳሰብ ስለ ሆነ፣ ኋላ ቀር በሆነው የጎሳ አስተሳሰብ አእምሮችሁ የታሰረባችሁ ኢትዮጵያውያን መታሰሪያችሁን በጣጥሳችሁ በዲሞክራሲ ትግል እንድትተባበሯቸው የአማራ ልጆች የአክብሮት ጥሪ ያቀርቡላችኋል።

በብዙ ትግል ኢትዮጵያን እንደገና ያገነኗት ጀግኖች ከሁሉ ነገድ የተውጣጡ የኢትዮጵያ ሕዝብ አባቶችና እናቶች ናቸው። የአንዱን ነገድ አስተዋጽዖ በጎም ሆነ ክፉ ማጋነንና የሌላውን ማቃለል በአብሮ መኖር አለማመን ነው።